

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

**LEXIKÁLNÍ EXPRESIVITA V HLAVNÍCH ZPRAVODAJSKÝCH
RELACÍCH ČESKÉ TELEVIZE A FTV PRIMA**

Lexical expressivity of the main television news in Česká televize and FTV Prima

Bakalářská diplomová práce

Kateřina BERANOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Viktor Jílek, Ph. D.

Olomouc 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a informačních zdrojů. Práce obsahuje 72 871 znaků.

V Olomouci dne 20. dubna 2016.

.....
Kateřina Beranová

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu Mgr. Viktoru Jílkovi, Ph.D. za cenné rady, ochotu a čas, které mi jakožto vedoucí této práce věnoval. Dále děkuji svým blízkým za podporu při psaní bakalářské práce i během celého studia.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá analýzou prostředků lexikální expresivity, jež jsou užívány v pořadech Události a Zprávy FTV Prima. V teoretické části práce jsou na základě kompilace relevantní odborné literatury popsány jednotlivé typy expresivity. Obsahem praktické části je identifikace těchto prostředků ve vybraných vzorcích pořadů Události a Zprávy FTV Prima. Cílem práce je zjistit frekvenci výskytu jednotlivých prostředků lexikální expresivity užívaných v obou pořadech za sledované období. Následnou komparací výsledků dojdeme ke zjištění, které typy lexikální expresivity jsou v uvedených pořadech užívány a ve kterém z uvedených pořadů je lexikální expresivita užívána ve větším množství.

Klíčová slova: lexikální expresivita, zpravodajství, Události ČT, Zprávy FTV Prima

Abstract

The bachelor thesis deals with units of lexical expressivity used in Události and Zprávy FTV Prima. In the theoretical part of this thesis there is creation of taxonomic system of lexical expressivity. In the practical part there is identification of lexical expressivity used in Události and Zprávy FTV Prima. The aim of this thesis is to find out frequency of occurrence in both programmes. In further, the results are compared and will be found which types of lexical expressivity are used in larger quantities and in which programmes.

Keywords: lexical expressivity, news, Události ČT, Zprávy FTV Prima

Obsah

Obsah.....	6
Úvod.....	8
1. Publicistická oblast.....	10
1.1 Dílčí oblast zpravodajská.....	10
1.1.1 Zásady informační kvality.....	11
1.1.2 Porušování zásad informační kvality.....	11
2. Expresivita v lexikální rovině.....	14
2.1 Dělení expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou.....	14
2.1.1 Expresivita inherentní.....	14
2.1.1.1 Expresivita hlásková.....	15
2.1.1.2 Expresivita slovotvorná.....	17
2.1.1.3 Expresivita lexikálně sémantická.....	20
2.1.2 Expresivita adherentní.....	22
2.1.3 Expresivita kontextová.....	25
2.2 Dělení expresivity dle kvality příznaku.....	26
2.2.1 Citový příznak kladný (pozitivní).....	27
2.2.1.1 Familiární a důvěrná slova, laudativa.....	27
2.2.1.2 Domácká slova, hypokoristika.....	28
2.2.1.3 Dětská slova.....	29
2.2.1.4 Eufemismy (meliorativa).....	29
2.2.2 Citový příznak záporný (negativní).....	29
2.2.2.1 Hanlivá slova (pejorativa), zveličelá slova (augmentativa).....	30
2.2.2.2 Zhrubělá slova, vulgární slova.....	31
2.2.2.3 Dysfemismy.....	31
3. Charakteristika hlavních zpravodajských relací.....	33
3.1 Události.....	33
3.2 Zprávy FTV Prima.....	34
4. Metodika analýzy vybraných vzorků pořadů.....	35
4.1 Postup při identifikování výrazů lexikální expresivity a jejich zařazení do taxonomie.....	36
5. Výsledky analýzy.....	38

5.1 Absolutní výskyt lexikálních expresiv za sledované období.....	38
5.1.1 V Událostech.....	39
5.1.2 Ve Zprávách FTV Prima.....	39
5.2 Průměrná četnost jednotek lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci.....	40
5.2.1 V Událostech.....	40
5.2.2 Ve Zprávách FTV Prima.....	41
5.3 Průměrná četnost jednotek lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek..	42
5.3.1 V Událostech.....	42
5.3.2 Ve Zprávách FTV Prima.....	43
5.4 Komparace výsledků analýzy.....	43
Závěr.....	45
Seznam použitých zkratk.....	47
Seznam použitých zdrojů a literatury.....	48
Seznam tabulek.....	50
Analyzované pořady.....	51

Úvod

V dnešní masmediální době, kdy se předávání informací stalo především byznysem, chtějí média čtenáře, posluchače a diváky zaujmout tak, aby četli, poslouchali a sledovali právě jejich zpravodajské obsahy a dali jim přednost před nabídkou konkurenčních médií. Snaží se toho dosáhnout nejenom výběrem a zajímavostí samotných zpráv a jejich témat, mimoto však také způsobem jejich zpracování a prezentace. Produkování žurnalistických obsahů se v průběhu let výrazně mění. Média se snaží upoutat pozornost recipientů, tomuto účelu slouží mimo jiné také užívání expresivity ve zpravodajství. Užívání expresivity cílí na podvědomí a emoce příjemců sdělení a mohou ovlivňovat jejich názory a postoje.

Expresivitu lze dělit na jazykovou a nejazykovou, přičemž jazyková expresivita je dále zkoumána v několika jazykových rovinách, a to ve zvukové, morfologické, lexikální, syntaktické a textové. Nejazykovou expresivitu lze zkoumat v oblasti obrazových, extralingválních či paralingválních expresivních výrazových prostředků. Z důvodu volby tématu a rozsahu této práce se budeme věnovat pouze jazykové expresivitě, a to konkrétně expresivitě v rovině lexikální.

V první kapitole charakterizujeme publicistickou oblast a následně zpravodajství jakožto dílčí typ publicistického stylu, uvedeme jeho charakteristiku a funkce, které by mělo naplňovat. To považujeme za důležité z toho důvodu, že v praktické části budeme analyzovat hlavní zpravodajské relace dvou televizních stanic. Následně uvedeme zásady informační kvality a příčiny i důsledky jejich porušování. O zásadách informační kvality se zmíníme proto, že jedním ze způsobů jejich porušování je i užívání lexikální expresivity. V druhé kapitole vymežíme samotný pojem expresivity, jíž se naše práce zabývá z pohledu lexikologie.

Prvním z cílů naší bakalářské práce je vytvoření taxonomie prostředků lexikální expresivity, čehož dosáhneme na základě kompilace relevantní odborné literatury k danému tématu. Jednotlivé typy lexikální expresivity budeme blíže charakterizovat a vysvětlíme, podle jakých kritérií budeme jednotlivé výrazy do daných taxonomických jednotek řadit. Dále ke každému typu lexikální expresivity uvedeme vždy dva příklady z analyzovaného vzorku Událostí a dva příklady z analyzovaného vzorku Zpráv FTV Prima.

Učiníme tak v případě, že daný typ expresivity v analyzovaných vzorcích identifikujeme. Pokud nenalezneme jednotlivé typy lexikální expresivity v analyzovaných vzorcích zpravodajských pořadů, uvedeme pouze příklady z odborné literatury, což však učiníme u všech typů lexikální expresivity bez ohledu na to, zda jsme je v analyzovaných vzorcích identifikovali či nikoli.

V další kapitole budou charakterizovány hlavní zpravodajské relace České televize (Události) a Prima FTV (Zprávy FTV Prima), jež v praktické části podrobíme analýze. Dále pak vymežíme vzorek zpravodajských pořadů, podrobně popíšeme, které části hlavních zpravodajských relací budeme analyzovat a které části z analýzy naopak vyloučíme. Vybrané vzorky zpravodajských pořadů následně podrobíme analýze.

Druhým cílem naší práce je identifikovat prostředky lexikální expresivity v analyzovaném vzorku zpravodajských pořadů a ověřit tak funkčnost naší taxonomie. Jako analytický rámec použijeme taxonomii, kterou jsme si stanovili v teoretické části práce. K zařazení jednotek do taxonomického systému využijeme také Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (dále jen SSČ), Slovník spisovného jazyka českého (dále jen SSJČ), případně další slovníky, v nichž je možné ověřit expresivitu slova či slovního spojení.

Po provedení analýzy budeme identifikované typy lexikální expresivity kvantifikovat, čímž dojdeme k absolutní četnosti výskytu jednotlivých typů prostředků lexikální expresivity v jednotlivých zpravodajských pořadech zvlášť. Tato čísla budeme pro přehlednost prezentovat v tabulkách. V tabulkách uvedeme také průměrný počet jednotek lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci a na jeden zpravodajský příspěvek, taktéž pro každý zpravodajský pořad zvlášť.

Třetím, a tedy i posledním, cílem naší práce je zjistit, která televizní stanice užívá ve své hlavní zpravodajské relaci lexikální expresivitu ve větším množství a které typy lexikální expresivity užívají stanice nejčastěji. Tohoto dosáhneme komparací výsledků analýz obou pořadů. Výsledky komparace uvedeme na konci poslední kapitoly.

V závěru práce zhodnotíme, zda se nám podařilo naplnit jednotlivé cíle, které jsme si na začátku práce vytyčili. Popíšeme, jak jsme těchto cílů dosáhli. Taktéž zde srháme výsledky analýzy, ke kterým jsme dospěli, případně zmíníme komplikace, s nimiž jsme se v průběhu práce museli potýkat.

1. Publicistická oblast

Publicistická oblast zahrnuje všechna sdělení produkovaná různými původci, ať individuálními či organizovanými v nějaké skupině, kteří si kladou za cíl informovat příjemce o společenském dění, přesvědčovat je, ovlivňovat, motivovat, získávat, edukovat, bavit či je esteticky naplňovat. Nejedná se tedy pouze o sdělení produkovaná žurnalisty.¹

Dle pragmatického faktoru lze publicistickou oblast na základě sdělných cílů členit do třech dílčích oblastí: zpravodajské, publicistické v užším slova smyslu a beletrizující neboli syžetové. Zpravodajská dílčí oblast využívá především funkci informativní (viz níže). Publicistická oblast v užším slova smyslu přidává k informativní funkci, která je v tomto případě spíše doplňková, funkci persvazivní a získávací. Poslední dílčí oblast, tedy oblast beletrizující, spojuje funkci persvazivní a estetickou.² Zmíněné funkce vyplývají z výše uvedených cílů původců sdělení.

1.1 Dílčí oblast zpravodajská

„Cílem dílčí oblasti zpravodajské je podat věcné informace o nových či aktuálních jevech a událostech o nichž si příjemci přejí být či by měli být informováni, popřípadě o tom, co by je mohlo zajímat.“³

Hlavním charakteristickým rysem dílčí oblasti zpravodajské (dále jen zpravodajství), jak jsme již zmínili, je informativní funkce sdělení. Tu, stejně jako V. Jílek, chápeme jako „*snahu původce sdělení o pouhé vyrovnání tzv. informačních obsahů*“.⁴ Pro zpravodajské texty vyplývají z informativní funkce požadavky na tzv. maximální objektivitu, vyloučení jakýchkoli formativních prvků a subjektivity.⁵ J. V. Bečka k těmto požadavkům přidává navíc aktuálnost.⁶

Podobným způsobem se prezentují i mediální organizace, které zpravodajství produkují. Svoji zpravodajskou produkci označují za pravdivou, objektivní a vyváženou. Takto pak mohou přijímat zpravodajství i jeho příjemci, aniž by ho podrobili kritickému myšlení a zjišťovali, zda se jim opravdu dostává pravdivých, objektivních a vyvážených

---

1 Jílek 2009, s. 52.

2 Tamtéž, s. 55.

3 Tamtéž, s. 55.

4 Tamtéž s. 58.

5 Tamtéž s. 57.

6 Bečka 1986, s. 87-88.

informací.⁷

Požadavek na objektivitu a vyváženost je zakotven v zákoně o provozování rozhlasového a televizního vysílání, toto ustanovení se vztahuje nejen na zpravodajství, ale zároveň i na politicko-publicistické pořady.⁸

1.1.1 Zásady informační kvality

S pojmem objektivita pracuje také koncept zásad informační kvality Jörgena Westerståhla, který je založený na normativní teorii společenské odpovědnosti. Podle tohoto konceptu konstituují objektivitu dva základní faktory – faktičnost a nestrannost.⁹ Kromě V. Jílka pracuje s Westerståhlovým konceptem také D. McQuail¹⁰ a T. Trampota¹¹. Tyto autory uvádíme proto, že každý z nich popisuje Westerståhlův koncept trochu jiným způsobem a my jsme ke správnému pochopení a komplexnímu pojetí využili všechny tři publikace.

Faktičnost se skládá ze třech aspektů – pravdivosti, informativnosti a relevance. Pravdivosti lze dosáhnout přesností a úplností zprávy, bez jakéhokoli hodnocení nebo komentáře. Informativnost si klade za cíl zvýšit pravděpodobnost, že se informace dostane k publiku, které ji zaznamená, pochopí a zapamatuje si ji. Relevanci můžeme dále členit na vnitřní, již se týká práce s informacemi na úrovni sdělení a vnější, které se naopak týká práce s informacemi na úrovni celého média.¹²

Nestrannosti má být dosaženo pomocí dvou aspektů – vyváženosti a neutrality. Vyváženosti můžeme docílit věnováním zhruba stejného času, prostoru a důrazu protichůdným postojům nebo názorům. Neutrality má být dosahováno po jazykové stránce, a to užitím neutrálních výrazových prostředků, tedy takových, jejichž součástí není expresivita, citové hodnocení, apelové, fatické, asociační nebo evokační příznaky.¹³

1.1.2 Porušování zásad informační kvality

Zásady informační kvality se zabývají typem a hodnotou informací v nejširším smyslu slova. Od zdrojů informací, práce s nimi až po jejich zpracování do zpravodajských

---

7 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 11.

8 Viz tamtéž, s. 12.

9 Tamtéž, s. 12-13.

10 McQuail 2009, s. 211-212.

11 Trampota 2006, s. 145-146.

12 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 13.

13 Tamtéž.

sdělení.¹⁴ Právě převod informací do jazykového znakového systému je základem zpravodajských sdělení. V tomto ohledu je význam jazyka primární, kdežto obraz či zvuk jsou ve zpravodajství až sekundárními nositeli informací. V. Jílek toto dále konkretizuje: „Mezi systémovými jazykovými prostředky vnitřní lingvistiky a roviny textu mají v procesu označování skutečnosti primární funkci lexikální jednotky jakožto nejmenší plnovýznamové jazykové znakové prostředky.“¹⁵

K porušování zásad informační kvality dochází z několika důvodů. Jedná se o sledování jiné než informativní intence a komerčního zájmu, důvodem mohou být také specifické produkční limity prostoru a času, případně nedostatek informací či subjektivní vlivy.¹⁶

Sledovat jiné cíle než pouhé vyrovnání informačních obsahů může původce sdělení (žurnalista) sám nebo na základě požadavků mediální instituce. Záměrem žurnalisty může být ovlivňování názorů a postojů příjemce, čehož dosahuje používáním hodnotících výrazů, zdůrazňováním zvukovým, lexikálním, syntaktickým nebo grafickým. Dále intenzifikací, nepřesným pojmenováním, posouváním významu lexikálních jednotek apod.¹⁷ K ovlivňování názorů a postojů dochází i dalšími způsoby, ty však nepovažujeme za nutné zmiňovat vzhledem k tématu naší práce, protože se týkají jiných jazykových rovin, nikoli roviny lexikální.

„Zájmem mediální instituce je dosáhnout vysoké sledovanosti u audiálních či audiovizuálních médií, případně prodejnosti a čtenosti u tištěných médií, což ovlivňuje množství a cenu zadané reklamy.“¹⁸ Původce sdělení se tedy snaží příjemce zaujmout především z komerčně motivovaných důvodů. K tomu využívá nápadné nebo nenocionální prostředky grafické, zvukové, morfologické, lexikální a textové, jež porušují neutralitu.¹⁹

Důsledkem tlaku prostoru a času na žurnalistická sdělení dochází ke schematizaci sdělení, která je zřejmá v lexikální, textové i syntaktické rovině. V rovině lexikální používají žurnalisté z toho důvodu nepřesná, zjednodušující, zobecňující přímá nebo nepřímá pojmenování, jenž mohou obsahovat hodnocení.²⁰

Nedostatek informací může zapříčinit zjednodušení nebo zobecnění informací odrážející se v textové a syntaktické rovině. Nedostatek informací může být také

14 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 13.

15 Tamtéž, s. 35.

16 Tamtéž, s. 15-16.

17 Viz tamtéž, s. 15.

18 Tamtéž.

19 Tamtéž.

20 Tamtéž, s. 15-16.

subjektivní, a to v případě kdy se žurnalista nesnaží informace získat a dopouští se tak porušení etických standardů, potažmo zásad informační kvality. Subjektivní faktory žurnalisty – věcná či jazyková nekompetence – jsou další potenciální příčinou porušení zásad informační kvality. V případě jazykových chyb jde o porušení aspektu informativnosti, v případě chyb věcných se jedná o porušení aspektu pravdivosti. Subjektivní faktory nejsou motivované, tedy nejsou vědomé.²¹

Z uvedeného vyplývá, že ne všechny složky objektivity porušující zásady informační kvality se týkají lexikální roviny. *„Z faktoru faktičnosti se lexikálních prostředků týká aspekt informativnosti (v širším chápání srozumitelnosti označení), z aspektu pravdivosti pak pouze kritéria přesnosti a absence hodnocení. Zpravodajského lexika se netýká z aspektu pravdivosti kritérium úplnosti a aspekt relevance, vnitřní i vnější, včetně proporcionality. Z faktoru nestrannosti se lexikálních prostředků týká aspekt výrazové neutrality označení, ne však aspekt vyváženosti.“*²²

Stručně jsme se tedy snažili přiblížit, z jakých důvodů a jakými prostředky dochází k porušování zásad informační kvality. Rozhodli jsme se blíže zkoumat prostředky lexikální expresivity, které porušují výše zmíněné aspekty zásad informační kvality tím, že obsahují citové prvky (viz níže).

---

21 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 16.

22 Tamtéž, s. 35.

2. Expresivita v lexikální rovině

Expresivita jako taková je ve SSJČ charakterizována jako citový vztah, citové zabarvení nebo citové zaujetí mluvčího, jenž může být vyjádřeno různými jazykovými prostředky.²³ My se však budeme zabývat expresivitou v rovině lexikální, jak jsme již uvedli v úvodu práce.

„Většina lexikálních jednotek v lexikální zásobě slouží pouze k základnímu pojmenování reality, jejich význam je tedy nociónální.“²⁴ Takové lexikální jednotky označujeme jako neutrální. Existuje však také skupina lexikálních jednotek, které vedle základního nociónálního významu *„obsahují i pragmatickou významovou složku vyjadřující citový a volní vztah mluvčího k sdělované skutečnosti.“²⁵* Takovéto lexikální jednotky označujeme jako expresivní.

Takto charakterizují lexikální expresivitu všichni lingvisté, kteří se tímto tématem zabývají. Někteří z nich se o ní zmiňují jenom okrajově, jiní se tomuto tématu věnují velmi podrobně. Například J. V. Bečka, M. Krčmová a M. Čechová s E. Minářovou hovoří o expresivitě ve svých stylistických pracích, stejně jako J. Mistrík. Ve své lexikografické práci se expresivitou zabývá P. Hauser. Celou publikaci jí na základě výzkumu expresivních výrazů v rovině lexikální a stylistické věnoval J. Zima.

2.1 Dělení expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou

Členění expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou je považováno za základní.²⁶ Jako první z českých lingvistů toto členění podrobně rozpracoval ve své odborné práci J. Zima, o němž jsme v této souvislosti již hovořili. S odkazem na J. Zimu uvádějí členění expresivity na inherentní, adherentní a kontextovou ve svých pracích, také J. Mistrík²⁷ nebo E. Minářová²⁸.

2.1.1 Expresivita inherentní

Slova jsou inherentně expresivní, pokud mají trvale expresivní charakter i bez

23 SSJČ, [online] [2016-25-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=expresivita&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

24 Jílek 2005, s. 23.

25 Grepl 2008, s. 95.

26 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 77.

27 Mistrík 1985, s. 81.

28 Minářová 2011, s. 234.

kontextu. Expresivita je v tomto případě tedy stálou součástí jejich významu a je v textu vždy nápadná. Častým užíváním expresivních slov však také může dojít k vymizení expresivního charakteru, a některá slova se tak postupem času mohou stát neutrálními.²⁹

Každý expresivní výraz v rovině lexikální lze nahradit neutrálním synonymem. U prostředků inherentní expresivity, které jsou nápadné bez kontextu tzv. na první pohled, není toto kritérium k identifikaci nutné. Spíše ho využijeme u prostředků expresivity adherentní (viz níže).

Inherentní expresivita vyplývá ze způsobu vyjádření, tedy z hláskového tvaru slova, ze slovotvorných typů a kategorií nebo ze svého lexikálního významu. Tomu odpovídá i členění na expresivitu hláskovou, slovotvornou a lexikálně sémantickou, které využijeme v naší taxonomii.³⁰

V. Jílek se jako jediný z lingvistů zabývá problematikou expresivity polysémných lexikálních jednotek a řeší jejich zařazení mezi expresivitu inherentní či adherentní. Přesto, že si je vědom hraničního chápání, řadí variantní významy polysémných lexikálních jednotek k jednotkám inherentně expresivním. A to v případě, že obsahují expresivní konotační sém zároveň ve variantním i invariantním významu. Konkrétně v takových případech, kdy dojde k přenosu expresivního sému založeného na hláskové či slovotvorné utvářenosti, případně přenosu lexikálního významu z invariantu na variant. Dále také v případě, že je expresivní sém znovu vytvořen v nově vzniklém lexikálním významu variantního slova.³¹

V naší práci přebíráme od V. Jílka toto hraniční chápání expresivity polysémných lexikálních jednotek. A v případě, že se v analyzovaných vzorcích pořadů takovéto jednotky objeví, zařadíme je mezi expresivitu inherentní.

2.1.1.1 Expresivita hlásková

Projevuje se hláskovou stavbou slova, především spojením hlásek, které nejsou běžné ve slovech neexpresivních. Jedná se především o spojení souhlásek palatálních, tedy *d', t', ň* a *j*, se samohláskami *a, u, o* a s dvojháskou *ou*, například ve slovech *hňup, ňouma* nebo *čučet*. Dále také spojení souhlásek velárních, tedy *g, k, ch*, se samohláskou *e*, například ve slovech *chechtat se* nebo *ochechule*.³² Hlávka *ch* může vyvolávat expresivní příznak i v dalších hláskových seskupeních, a to například ve slovesech *chlemtat* nebo

29 Zima 1961, s. 12.

30 Jílek 2005, s. 23-24.

31 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 81.

32 Zima 1961, s. 12.

chrchlat.³³

Za expresivní je považována také hlásková skupina *-ajs/-ajz*, jež se objevuje například ve slovech *maglajs* či *zblajznout*. Dále také souhlásková skupina *cv-* a *čv-*, pokud je použita na začátku slov, jako je tomu ve slovesech *čvachtat* nebo *cvrkat*.³⁴

J. Zima považuje postihnutí tohoto typu expresivity v celém rozsahu za problematické. „*Expresivita slov této skupiny je dána formanty, jejichž analýza uniká téměř našim možnostem v synchronní rovině zkoumání.*“³⁵

Nakonec však J. Zima dochází k závěru, že je možné charakterizovat alespoň některé rysy hláskové expresivity a z nich vyvozuje dva formální indikátory jimiž jsou: „*jednak neobvyklost dané hlásky nebo hláskové skupiny se zřetelem k hláskovému skladu slov neutrálního lexika (typ fňukat), jednak odlišnost modifikace zvukové podoby vzhledem k slovu, které se může jevit jako základní (typ cejtít – cítit).*“³⁶

Do této skupiny řadí V. Jílek také některé onomatopoické výrazy a lexikální jednotky on nich odvozené. Například citoslovce *žbluňk* a od něj odvozené sloveso *žbluňkat*.³⁷ Tyto výrazy odpovídají charakteristice hláskové expresivity tak, jak jsme ji popsali výše, avšak ve SSJČ³⁸ je citoslovce *žbluňk*, stejně jako od něj odvozené citoslovce *žbluňkat*, uvedeno bez expresivního příznaku. Proto tato slova, v případě, že se v analyzovaných vzorcích pořadů objeví, jako expresivní započítávat nebudeme. Charakteristika výrazů ve SSJČ a dalších slovnících pro nás bude při rozhodování a zařazení jednotky mezi výrazy expresivní stěžejní. O onomatopoických výrazech pojednáváme v podkapitole zabývající se expresivitou lexikálně sémantickou (viz níže).

J. V. Bečka se svým členěním expresivity zásadně liší od ostatních autorů. Expresivitu člení na expresivitu zvukovou, citovou, apelovou a výrazovou. V jeho taxonomii však nacházíme některé shodné rysy, a z toho důvodu ji zde uvádíme. Například expresivita, již J. V. Bečka označuje jako zvukovou odpovídá charakteristice expresivity hláskové. Do této skupiny řadí především citoslovce zvukomalebná neboli imitativní a slova od nich odvozená. Například citoslovce *tuk, tuk* nebo sloveso *fíčet*, jež jsme jako expresivní odmítli (viz výše). Za zvukově expresivní považuje však také některé skupiny hlásek, a to měkké souhlásky ve spojení se zadními samohláskami, o nichž jsme již

33 Hauser 1980, s. 49.

34 Zima 1961, s. 12-13.

35 Tamtéž, s. 12.

36 Tamtéž, s. 13.

37 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 79.

38 SSJČ [online] [2016-14-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=%C5%Beblu%C5%88k&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

hovořili. Dále slova obsahující skupinu hlásek *čm, šm, žbl, žbr, cht, ajd, ajz* a *nda*, a to například ve slovech *žbrblat* nebo *brynda*. Pojmenování s expresivitou zvukovou vyjadřují především negativní citový vztah a jedná se tedy o slova zhrubělá, vulgární či dysfemismy.³⁹ Toto členění však pojednáváme zvláště v podkapitole věnované dělení expresivity podle kladného či záporného příznaku.

Příklady z analyzovaných vzorků Prima FTV:

„Roztomilý *méďa* tak postupně zkoumá nástrahy výběhu a s každým dalším dnem sílí.“
(17.3.2016, 27:11)

V analyzovaném vzorku Událostí nebyl zaznamenán žádný prostředek hláskové expresivity. Co se týká Zpráv FTV Prima, identifikovali jsme pouze jedno slovo náležející mezi hláskovou expresivitu.

2.1.1.2 Expresivita slovotvorná

Tento typ expresivity je spjat se slovotvornými kategoriemi, typy a prostředky. Mezi slovotvorné expresivní kategorie patří zejména slova zdobnělá (deminutiva) a slova zvětšitelá (augmentativa). Některá slova zdobnělá však ztrácí expresivní příznak v případě, že označují kvantitativní charakteristiku označované skutečnosti. Např. slovo *knížka* ve významu „malá kniha“.⁴⁰

P. Hauser uvádí: „*U dalších slovotvorných kategoriích se expresivita pojí s některými slovotvornými typy a prostředky.*“⁴¹ Právě typům a prostředkům, které utvářejí slovotvornou expresivitu, se věnuje J. Zima a dělí je takto:

- **expresivita daná příponami slov.** J. Zima tento typ inherentní expresivity označuje za nejobsáhlejší. Může se projevovat po stránce kvantitativní (augmentativnost – deminutivnost), taktéž po stránce kvalitativní (pejorativnost – meliorativnost). Za expresivní přípony u substantiv maskulin označuje přípony: *-ák, -áč, -ec, -ek, -och* či *-ouch, -ouš, -oušek, -as, -an* i *-án, -oun, -our, -ous, -a* s variantami *-ta* a *-ka, -out, -era, -ěra, -ura* a *-ula*. U většiny expresivních výrazů tvořených tímto způsobem se jedná o jména nositelů vlastností odvozených od adjektiv. Jsou to slova jako *tvrdák, ožralec* nebo

39 Bečka 1992, s. 116-119.

40 Hauser 1980, s. 49.

41 Tamtéž.

drahoušek.⁴²

Některé z těchto koncovek uvádí právě v souvislosti s názvy nositelů vlastností vyznačujících se nápadným znakem také P. Hauser. Řadí sem i koncovku *-árna*, již J. Zima zmiňuje v rámci jiných slovotvorných typů (viz níže).

V menším zastoupení se objevují typy inherentní expresivity dané příponami u substantiv feminin. Ty jsou tvořeny příponami *-na*, *-anda*, *-inda*, *-enda*, *-izna*, *-ajzna* a *-ule*. Tak vznikají slova *fňukna* nebo *babizna*. Nejméně jsou však při tvoření inherentní expresivity zastoupeny přípony u substantiv neuter. J. Zima zde zmiňuje pouze příponu *-isko*, která se objevuje například ve slově *psisko*.⁴³

Do této skupiny patří také expresivita substantivních deminutiv, tedy zdobnělin podstatných jmen, o nichž J. Zima pojednává jako o samostatném typu inherentní expresivity.⁴⁴

- **expresivita hybridních slov.** Vzniká zejména spojováním cizí přípony spisovného jazyka s domácím základem. Tato slova poznáme ve většině případů podle přípon *-ista*, *-ant*, *-átor*, *-ián* a *-ius*. Zřetelná expresivita je u slov *synátor* nebo *milius*.⁴⁵
- **expresivita daná změnou neživotnosti v životnost.** Děje se tak u slovotvorného typu substantiv, jež končí příponou *-ina*. Například slovo *vzteklina* ve významu vzteklý tvor. Co se týká substantiv neuter, určují tento typ inherentní expresivity koncovky *-dlo* a *-lo*, například *zlobidlo*, *nemehlo*.⁴⁶
- **expresivita vznikající významovou změnou slovotvorného typu.** Tento typ expresivity vzniká užitím přípony ve zcela jednoznačném významu k vytvoření slova s významem zcela odlišným. Jsou to slova zakončená příponou *-árna*, jež ve většině případů označují obecná jména místní. K expresivitě dochází, pokud se tato přípona použije k vytvoření slov označujících projevy vlastností. Jako příklad uvádí J. Zima slova *lumpárna* nebo *ulejvárna*.⁴⁷
- **expresivita působená reduplikací.** Vzniká opakováním slabik ve slově, a to

42 Zima 1961, s. 14-20.

43 Tamtéž, s. 20-21.

44 Viz tamtéž, s. 25-26.

45 Tamtéž, s. 21-22.

46 Tamtéž, s. 22-23.

47 Tamtéž, s. 23.

například ve slovech *malilinký* nebo *černočerný*.⁴⁸

- **expresivita v oblasti kompozice slova.** Jedná se především o expresivitu danou jmennými složeninami předpon *arci-*, *vele-*, *obr-*, *truc-*, *erc-*, a to například ve slovech *velectěný* nebo *trucorganizace*. P. Hauser⁴⁹ uvádí také některé z těchto předpon, a to konkrétně *arci-*, *erc-*, *obr-*. Patří sem také předpony zdrobňující, V. Jílek uvádí jako příklad předponu *pidi-*. Dále do této skupiny patří také záporné předpony u slov označujících osoby, například *necita*.⁵⁰

Mezi tento typ expresiv J. Zima řadí také expresivitu ve slovesných kompozitech, jež jsou dána jejich typem a skutečností, že se v novém pojmenování skládají dva prvky, které jsou v přeneseném významu nápadné, téměř groteskní. Jako příklady uvádí J. Zima slova *utrínos* nebo *vrtichvost*.⁵¹

Jednotlivé slovtvorné typy nebudeme v praktické části zaznamenávat, ale všechny je započítáme mezi jednotky expresivity slovtvorné. Přesto nám přišlo vhodné uvést podrobné dělení J. Zimy, a to z toho důvodu, že nám v praktické části může pomoci identifikovat jednotky slovtvorné lexikální expresivity.

Některé výrazy mohou zároveň spadat mezi expresivitu hláskovou i slovtvornou, a tím se jejich expresivita násobí. Například již zmiňované slovo *fňukna* je expresivní ve svém hláskovém skladu, spojením souhlásky *ň* a samohlásky *u*, a zároveň i ve slovtvorbě, konkrétně užitím expresivní přípony *-na*. V případě, že v analyzovaných vzorcích zpravodajských pořadů analyzujeme takový výraz, započítáme jej do obou taxonomických jednotek.

Příklady z analyzovaného vzorku České televize:

„Se zaměstnáním propuštěných horníků počítá speciální *balíček* opatření, který dnes představil ministr Mládek.“ (16.3.2016, 21:49)

„Obama se tady za chvíli projde *uličkami* staré Havany.“ (20.3.2016, 12:59)

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

„Andrej Babiš nechtěl pomyslné pozvání na *kobereček* komentovat, dá se ale usuzovat, že

---

48 Zima 1961, s. 23.

49 Hauser 1980, s. 49.

50 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 79.

51 Zima 1961, s. 24-25.

ho vítá.“ (15.3.2016, 24:19)

„Rozdíl mezi *slovičky* může mít pro Andreje Babiše fatální důsledky.“ (18.3.2016, 6:41)

V analyzovaném vzorku České televize bylo identifikováno pět prostředků slovtvorné expresivity. V analyzovaném vzorku Zpráv FTV Prima jsme takových prostředků identifikovali čtrnáct.

U deminutiv jsme se v praktické části potýkali s problémem, že většina námi identifikovaných zdobnělin byla ve výkladových slovnících označena pouze jako zdobnělina bez expresivního příznaku. V takových případech jsme rozhodovali o zařazení příslušného deminutiva mezi slovtvornou expresivitu z kontextu a obrazového doprovodu. Pokud bylo zřejmé, že se jedná o kvantitativní charakteristiku, deminutivum jsme mezi slovtvornou expresivitu nezapočítali. Naopak v případě, že se jednalo o kvalitativní charakteristiku, jsme daný výraz jakožto slovtvornou expresivitu započítali. Například v případě užití slova *obchůdek* bylo ze záběrů jasné, že autor promluvy má na mysli malý obchod, proto jsme slovo mezi expresivitu slovtvornou nezapočítali. Naopak ve spojení *řečnický pultík* nebylo zřejmé, že se jedná o pult malé velikosti, proto jsme toto deminutivum do kategorie slovtvorné expresivity započítali.

Dále jsme v analyzovaných vzorcích identifikovali například slova *naděnec*, *krasavec* či *bouřlivák*, která se nám na první pohled zdála jako typická slovtvorná expresiva daná příponou, avšak po ověření ve SSČ⁵² a SSJČ⁵³, jsme zjistili, že jako expresivní uvedeny nejsou. Z tohoto důvodu jsme je mezi výrazy slovtvorné expresivity nezapočítali.

2.1.1.3 Expresivita lexikálně sémantická

Je spjata se základním významem slova, jež označuje věci, které vyvolávají citové hodnocení. Jsou to slova, jejichž expresivita spočívá přímo v lexikálním významu, jako například ve slovech *blb*, *bordel* nebo *žrádlo*.⁵⁴ Dále sem patří některá citoslovce, a to především citoslovce subjektivní, jež se dělí na citoslovce impulzivní neboli citová, například *ach* nebo *krucifix* a citoslovce imperativní neboli rozkazovací, například *hej* nebo *haló*. Oba tyto druhy citoslovcí subjektivních jsou typickými výrazy lexikální expresivity.⁵⁵

52 SSČ [online] [2016-14-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/search>.

53 SSJČ [online] [2016-14-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>.

54 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 80.

55 Zima 1961, s. 30-41.

Řadíme sem také některé částice, o kterých se zmiňuje V. Jílek a jako příklady uvádí *at'*, *kěž* nebo *no*.⁵⁶

Citoslovcím imperativním odpovídají svojí charakteristikou citoslovce apelová, o nichž hovoří J. V. Bečka. Jako příklady uvádí citoslovce *halo*, *hej* nebo *hola*.⁵⁷

Naopak citoslovce objektivní, tedy onomatopoická a zvukomalebná, mezi lexikálně expresivní nepatří. A to z toho důvodu, že zpravidla neobsahují znak lexikální expresivity, tedy té, která je součástí významu. Vyjadřují druhově jedinečnou nebo specifickou skutečnost a nemají neutrální synonyma. Jedná se například o citoslovce *buch*, *bú*, *žbluňk* a od nich odvozená slovesa *bouchati*, *bučeti*, *žbluňkati*, jež jsou uvedena bez označení expresivity i v akademickém Příručním slovníku, jak uvádí J. Zima⁵⁸ nebo i v SSJČ⁵⁹, jak jsme zjistili my. Někteří lingvisté, jako P. Hauser⁶⁰ nebo V. Jílek⁶¹, onomatopoeia a slova zvukomalebná přesto mezi výrazy s lexikálně sémantickou expresivitou řadí.

Při rozhodování o zařazení citoslovcí mezi výrazy s expresivitou lexikálně sémantickou nahlédneme do SSČ či SSJČ, avšak primárně budeme vycházet z výše uvedené charakteristiky. Citoslovce subjektivní budeme tedy mezi expresivitu lexikálně sémantickou počítat.

Některé výrazy expresivity lexikálně sémantické mohou svojí stavbou odpovídat zároveň expresivitě hláskové či slovotvorné, případně oběma zároveň. Pokud se tak stane u některého z identifikovaných výrazů, zařadíme jej do všech kategorií lexikální expresivity, kterým výraz bude odpovídat.

Příklady z analyzovaného vzorku České televize:

„Strana SMER Roberta Fica, vítěz voleb, dohodla programové priority s dalšími třemi subjekty - nacionalistickou SNS, stranou slovenských Maďarů Most-Híd a pravicovou *partají* Siet’.“ (15.3.2016, 14:34)

„*Rebelujících* poslanců je zatím málo a čtyři možná už velmi brzy vládní strany tak stále drží v parlamentu pohodlnou většinou.“ (15.3.2016, 14:49)

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

56 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 80.

57 Bečka 1992, s. 124.

58 Zima 1961, s. 30-41.

59 SSJČ [online] [2016-14-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc> .

60 Hauser 1980, s. 49.

61 Jílek 2005, s. 24.

„Další střední škola je ve vážném *průšvih*u a zřejmě za to opět může šikana.“ (17.3.2016, 11:54)

„Pokud se to nepovede, finanční správa majetek zdaní, ale pozor, nejen to, může napařit taky až stoprocentní penále, když bude *hříšník* spolupracovat, penále bude 50 %.“ (19.3.2016, 20:39)

V analyzovaném vzorku České televize byly identifikováno dvanáct prostředků expresivity lexikálně sémantické a stejný počet těchto prostředků jsme identifikovali ve Zprávách FTV Prima.

2.1.2 Expresivita adherentní

Za expresivně adherentní označujeme takové lexikální jednotky, které z původně neutrálního významu nabývají sémantickou změnou ustáleného výrazu expresivního.⁶² Jsou to takové lexikální jednotky, které ve svém variantním, přeneseném významu obsahují hodnocení. Mohou obsahovat kladné či záporné hodnocení. Primárně kladnou hodnotící charakteristiku obsahují ve variantním významu slovo *hercules*, které popisuje vlastnosti nebo charakteristické rysy bytosti nebo slovo *zlato*, které popisuje vztah k subjektu. Naopak primárně zápornou hodnotící charakteristiku obsahují ve svém variantním významu slova *plazit se* nebo *plácet*, jež vyjadřují pohyb a děj.⁶³

Identifikovat adherentní expresivitu lze z kontextového zapojení lexikální jednotky. Zapojením adherentní lexikální jednotky do kontextu, může dojít také ke změně hodnotící charakteristiky. Primárně kladná lexikální jednotka se může přepólováním kvality hodnocení stát zápornou a naopak.⁶⁴

Výrazy expresivity adherentní lze, stejně jako výrazy expresivity inherentní nahradit synonymy. V tomto případě nám, jak jsme uvedli již dříve, pomáhá synonymie určit výrazy adherentní expresivity. A to jednak pohybem znaků objektivně zjistitelných, jednak verifikuje poznání zprostředkované jazykovým povědomím. Expresivita adherentní nemá na rozdíl od expresivity inherentní formální prvky a je nápadná pouze svým významem.⁶⁵

Častým případem vzniku adherentní expresivity je označení neutrální skutečnosti

---

62 Zima 1961, s. 43-44.

63 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 82.

64 Tamtéž.

65 Zima 1961, s. 45.

slovem, jež má význam nadměrnosti, tento jev je označován jako intenzifikace. K té dochází například v případě, že slovem *robota* označíme „obtížnou práci“. Adherentní expresivita vzniká často také v opačném případě, a to když označíme skutečnost slovem znakově méně obsáhlým, například místo slova „nepěkný“ použijeme slovo *všelijaký*.⁶⁶

Lexikální jednotky se stávají adherentně expresivními také v případě, že obecnější představa je vyjádřena výrazem speciálnějším, dochází tedy ke konkretizaci. S ní je často spojena intenzifikace, například ve slovním spojení „ta barva *řve*“. Intenzifikace se v tomto případě projevuje vysokým stupněm síly projevu a konkretizace se projevuje tendencí „být nápadný“.⁶⁷

P. Hauser na rozdíl J. Zima a V. Jílka, z jejichž prací jsme vycházeli (viz výše), nepovažuje adherentní expresivitu za součást lexikologie. Do lexikální roviny řadí pouze expresivitu inherentní a uvádí: „*Citovými příznaky, které vyplývají z užití slova, expresivitou adherentní, se obírá analýza textu.*“⁶⁸

Adherentní expresivitu zkoumá J. Zima podrobně také z hlediska přesunu pojmenování mezi jednotlivými oblastmi označující odlišné oblasti skutečnosti a uvádí jejich dílčí kategorie:

- **expresivita vznikající přesuny pojmenování uvnitř oblastí jevů lidského života.** Výrazy této kategorie nabývají expresivity přesunem z jedné oblasti lidských jevů do oblasti lidských jevů, v níž jsou neobvyklé. J. Zima člení tuto kategorii adherentních expresiv do několika dílčích skupin. Patří sem například jména příslušníků národů, křestní jména a příjmení, jimž se přisuzují určité vlastnosti a na jejichž základě jsou stejným jménem označováni nositelé těchto vlastností. Jako například *skot* ve významu „velmi šetrný člověk/skrblík/lakomec“. Dále pojmenování z oblasti biologie, fyziologie a patologie člověka, zde uvádíme jako příklad slovo *překousnout* ve významu „překonat s námahou“.⁶⁹
- **expresivita vznikající pojmenováním skutečností z oblasti lidského života výrazy z okruhu života živočišného.** Jedná se o výrazy spjaté se zánikem života, například *scípnout*, nebo o označení charakteristických rysů lidského hlasu hlasy zvířecími, například *kuňkat*. Dále označování lidí zvířecími jmény,

---

66 Zima 1961, s. 43-44.

67 Tamtéž s. 76-82

68 Hauser 1980, s. 48-49.

69 Zima 1961, s. 55-63.

jejichž vlastnosti představují typické maximum. Například *zmijí* je označován „zrádný/zlý člověk“, především žena. Patří sem také slovo *zobnout*, které se používá ve smyslu „trochu pojíst“ a další.⁷⁰

- **expresivita vznikající přesunem pojmenování z oblasti živočišstva, rostlin a přírodních jevů do jiných oblastí.** Výchozí skupinou je označení zvuků z jiných prostředí hlasy zvířecími. Například sloveso *funět* se používá pro zvuk lokomotivy. Dále názvy činností příznačné pro některý z živočišných druhů, užitá například ve spojení „*vyklubal se z toho zápal plic*“.⁷¹
- **expresivní záměny pojmenování mezi oblastí neživé hmoty a oblastí lidského života.** Obecně jde o zjednodušení jevů lidského života, základem těchto záměn bývá někdy přirovnání, například „je hubený jako *tyčka*“.⁷²

Do naší taxonomie zahrneme pouze adherentní expresivitu jako takovou a nebudeme ji dále členit. Přesto nám přišlo vhodné uvést i dílčí typy dle J. Zimy vzhledem k přesunu mezi jednotlivými oblastmi pojmenování, protože nám v praktické části mohou pomoci identifikovat adherentní expresiva a správně je zařadit do příslušné taxonomické skupiny. Například přirovnání uvedená v posledním dílčím typu, budeme řadit mezi adherentní expresivitu přesto, že nejsou většinou jako expresivní označena ve SSČ, ani v SSJČ.

Příklady z analyzovaného vzorku České televize:

„V primárních, které mají určit kandidáta pro americké prezidentské volby, *rozdrtil* své republikánské protivníky na důležité Floridě.“ (16.3.2016, 14:11)

„Na Krym se nijak *nehrou* ani ruští turisté přesto, že jim stát nabízí levné letenky.“ (18.3.2016, 17:32)

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

„Plně naložený kamion dostal na zasněženém kopci smyk a *smetl* řidičku osobního auta, tu museli z vraku hasiči vystříhat.“ (15.3.2016, 17:03)

„Z vody *vylovili* téměř 1500 lidí.“ (18.3.2016, 15:39)

---

70 Zima 1961, s. 63-67.

71 Tamtéž, s. 67-68.

72 Tamtéž, s. 69-71.

V analyzovaném vzorku České televize byly identifikováno dvacet sedm prostředků adherentní expresivity. V analyzovaném vzorku Zpráv FTV Prima jsme těchto prostředků identifikovali celkem třicet osm.

2.1.3 Expresivita kontextová

Expresivita kontextová je způsobena interferencí dvou různých stylistických vrstev, a proto ji J. Zima⁷³ řadí pouze do oblasti stylistiky, nikoli do oblasti lexikologie. Stejně k ní přistupuje i E. Minářová.⁷⁴ Přesto se lexikologie expresivitou kontextovou zabývá nebo se jí dotýká, jak upozorňuje V. Jílek⁷⁵. Z tohoto důvodu ji zařadíme do naší taxonomie a budeme ji v praktické části analyzovat.

Lexikologie se konkrétně zabývá projevy kontextové expresivity vázanými na užití lexikálních jednotek, a to v bezprostředním kontextu, nikoli v komplexní perspektivě. Kontextová expresivita *„je založena na inkongruentním, zřetelně nenáležitém užití lexikálních jednotek. Důsledkem pak je přítomnost hodnocení označované skutečnosti...“*⁷⁶ Jedná se o stylizaci textu, kterým se dosahuje zvláštního sémantického efektu, například ironie nebo slovního humoru.⁷⁷

Stejně jako expresivita adherentní (viz výše), není expresivita kontextová součástí významu slova. Je založena na kontrastu způsobeném užitím výrazových prostředků, které neodpovídají kontextu svým věcným významem, nebo pragmatickou charakteristikou.⁷⁸

Kontextové expresivity je dosahováno dvěma způsoby. Jedním z nich je užití takových jednotek, které neobsahují pragmatický sém a nejsou ani jinak lexikálně příznakové, avšak jejich pojmový význam (denotace) je v zřetelném rozporu s označovanou skutečností. Tento rozpor je zřetelný už v bezprostředním kontextu. Patrné je to ve větě: *„Předložil své třístránkové dílo.“* Tu uvádí jako příklad V. Jílek.⁷⁹

Druhým způsobem, jímž se dá kontextové expresivity dosáhnout, je užití takových jednotek, jejichž pojmový význam není v rozporu s označovanou skutečností, avšak je užitý inkongruentně z hlediska přítomnosti stylové konotace. Ta může být v některých případech kombinovaná s časovou charakteristikou užitého výrazu. Ve zpravodajské oblasti se jedná o užití výrazů knižních, poetických či hovorových. V rámci knižních

---

73 Zima 1961, s. 11 .

74 Minářová 2011, s. 54.

75 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 59.

76 Viz tamtéž, s. 59.

77 Tamtéž, s. 25.

78 Tamtéž, s. 59.

79 Tamtéž, s. 60.

jednotek se jedná především o užití zastaralých archaismů. V. Jílek uvádí jako příklad užití slova *jazykozpyt* ve větě: „*Dnešní jazykozpytci si nevědí rady.*“⁸⁰ Čímž věta nabývá negativního hodnocení.

Kontextové expresivity může být dosaženo také kombinací obou výše uvedených variant. Tedy užití jednotky, jejíž pojmový význam je v rozporu s označovanou skutečností a zároveň je rozpor mezi stylovým příznakem lexikální jednotky a stylovým charakterem sdělení, v němž je daná jednotka užitá. Případně se jedná o rozpor mezi časovým příznakem užití lexikální jednotky a časovým zakotvením dané výpovědi. Na tomto místě uvádí V. Jílek jako příklad větu: „*Dostavili se zbrojnoši ze zásahové jednotky.*“⁸¹

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

„Právě hejtmanům *se* ale *vrací paměť.*“ (18.3.2016, 7:02)

V analyzovaném vzorku České televize nebyl identifikovaný žádný prostředek kontextové expresivity. V analyzovaném vzorku Zpráv FTV Prima jsme identifikovali pouze jeden takový výraz.

2.2 Dělení expresivity dle kvality příznaku

„*Expresivní příznaky se pociťují buď jako kladné, nebo jako záporné. U některých slov není toto rozlišení vyhraněno a mluvíme jen o citovém slově bez další specifikace.*“⁸² My však budeme členit expresivitu dle kvality příznaku pouze na jednotky s citovým příznakem kladným a jednotky s citovým příznakem záporným, stejně jako to činí kolektiv M. Čechová, M. Krčmová a E. Minářová⁸³, M. Grepl⁸⁴ a V. Jílek⁸⁵. K tomuto kroku jsme se rozhodli proto, že slova *dívčina*, *hafan* a další, jež uvádí P. Hauser jako příklady citových slov bez další specifikace, můžeme zařadit mezi jednotky expresivity inherentní, tudíž jim nepotřebujeme vyčleňovat žádnou zvláštní kategorii. Obě uvedená slova patří konkrétně mezi expresivitu slovtvornou. Kategorie citových slov bez dalších specifikace by byla v naší práci žádoucí v případě, že bychom hodnotili expresivitu pouze podle kvality příznaku.

80 Jílek, Bednaříková 2015, s. 60.

81 Tamtéž, s. 60-61.

82 Hauser 1980, s. 50.

83 Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 171.

84 Grepl 2008, s. 95-96.

85 Jílek 2005, s. 26-28.

Sémantickým členěním expresiv se zabýval také J. Mistrík⁸⁶, který však explicitně nečlenil expresivní výrazy do skupin s citovým příznakem kladným a s citovým příznakem záporným, nýbrž do konkrétních taxonomických jednotek.

O pojmenování s citovou expresivitou hovoří také J. V. Bečka⁸⁷, který tuto skupinu expresiv pojímá širěji. Zmiňuje se o výrazech s kladným i záporným citovým vztahem, konkrétně zmiňuje slova zdobnělá, slova pejorativní, eufemismy či dysfemismy, řadí sem ale také slova, jež označují city a citové vztahy, například *radost* nebo *neklid*, jež v naší práci za expresivní nepovažujeme. Dále zde uvádí interjekce neboli citoslovce emocionální, jež v naší práci řadíme mezi výrazy s expresivitou lexikálně sémantickou (viz výše). Mezi výrazy s expresivitou citovou řadí také výrazy neutrální, jež nabývají expresivity až v aktuálním užití, což odpovídá naší charakteristice expresivity adherentní (viz výše).

2.2.1 Citový příznak kladný (pozitivní)

Mezi slova s citovým příznakem kladným patří slova familiární, slova důvěrná, laudativa, slova domácí, hypokoristika, slova dětská a eufemismy.⁸⁸ Tato typologie, již jsme převzali od P. Hausera a kterou zmiňuje i V. Jílek⁸⁹, je nejširší. M. Grepl⁹⁰ a kolektiv autorek M. Čechové, M. Krčmové a E. Minářové⁹¹ nezmiňuje mezi expresivními výrazy s citovým příznakem kladným slova důvěrná, laudativa a slova domácí.

2.2.1.1 Familiární a důvěrná slova, laudativa

Slova familiární a důvěrná jsou užívána v důvěrném styku známých osob, většinou se jedná o zdobněliny, například *miláček* nebo *pejsánek*. Laudativa jsou slova lichotná, jež stejně jako V. Jílek⁹² přiřčujeme právě ke slovům familiárním a důvěrným. V. Jílek uvádí jako příklad laudativ slovo *chlapák* přesto, že zveličelá slova ve většině případů vykazují expresivitu negativní. V tomto případě dochází k přepólování, což znamená, že primárně kladná lexikální jednotka se může zasazením do kontextu stát zápornou a naopak. Při řazení takovýchto výrazů do jednotlivých taxonomických jednotek budeme vycházet z kontextu, ze kterého je zřejmé, zda výraz byl použit ve smyslu kladného či záporného

86 Mistrík 1985, s. 81-83.

87 Bečka 1992, s. 119-124.

88 Hauser 1980, s. 50.

89 Jílek 2005, s. 26-27.

90 Grepl 2008, s. 95.

91 Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 171.

92 Jílek 2005, s. 26.

hodnocení. P. Hauser⁹³ na rozdíl od nás řadí laudativa ke sloům domáckým a hypokoristikům.

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

„Roztomilý *méd'a* tak postupně zkoumá nástrahy výběhu a s každým dalším dnem sílí.“
(17.3.2016, 27:11)

V analyzovaném vzorku Událostí jsme neidentifikovali žádné důvěrné či familiární slovo, ani laudativum. Ve Zprávách FTV Prima jsme identifikovali pouze jeden výraz náležející do této skupiny.

2.2.1.2 Domácká slova, hypokoristika

Domácká slova jsou obměny názvů rodinných vztahů, jedná se o slova z rodinného prostředí, která se přenáší do blízkého společenského okolí, například *maminka*, *strýček* a další. Hypokoristika jsou vlastní jména v domáckých podobách, například *Vašík* nebo *Mařenka*.⁹⁴ Naopak J. Mistrík pojmem hypokoristika rozumí i slova domácká a souhrnně je charakterizuje jako deminutiva (zdrobněliny).⁹⁵

Příklady z analyzovaného vzorku České televize:

„John Mucha ale není jediný příbuzný, který má do odkazu svého *dědečka* co mluvit.“
(18.3.2016, 19:46)

V analyzovaném vzorku Událostí jsme identifikovali pouze jeden výraz náležející do skupiny slov domácích a hypokoristik. Ve Zprávách FTV Prima jsme žádný takový výraz nezaznamenali.

Ve Zprávách FTV Prima bylo použito slovo *máma*, jež vykazuje typické rysy domácích slov. Ovšem po ověření ve SSČ⁹⁶ a SSJČ⁹⁷ jsme zjistili, že slovníky slovo *máma* ve významu „matka“ jako expresivní neuvádějí, proto jsme je jako expresivní nezapočítali. SSJČ uvádí *mámu* jako slovo familiární pouze ve významu „manželka/žena“

---

93 Hauser 1980, s. 50.

94 Tamtéž.

95 Mistrík 1985, s. 83.

96 SSČ [online] [2016-15-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=m%C3%A1ma>.

97 SSJČ [online] [2016-15-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledaj=Hledat&heslo=m%C3%A1ma&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

a jako expresivní ve významu „zvířecí matka“. Oproti tomu PSČJ⁹⁸ uvádí slovo *máma* jako expresivní i ve významu „matka“. To však uvádíme pouze pro zajímavost.

2.2.1.3 Dětská slova

Jsou užívána dětmi a dospělými v rozhovoru s dětmi. Jsou to například slovesa *hajaj* nebo *spinkat*.⁹⁹ J. Mistrík se naopak zaměřuje pouze na slova užívaná dětmi a neřadí je mezi slova expresivní, vyčleňuje jim zvláštní lexikální jednotku a označuje je jako „lexika detskej reči“. Odůvodňuje to tím, že se v dětských slovech prolíná vrstva stylistická, lexikální i gramatická. Nerozčlenitelnost lexikologie a gramatiky trvá podle něj asi do dvou a půl roku věku dítěte.¹⁰⁰

Dětská slova nebyla identifikována v žádném z analyzovaných vzorků pořadů.

2.2.1.4 Eufemismy (meliorativa)

Jsou to meliorativní (zjemňující) slova nebo víceslovná pojmenování, která nahrazují některé nepříjemné nebo společensky nevhodné skutečnosti. Například slovy *zesnul* nebo *skonal* nahrazujeme neutrální slovo „zemřel“. ¹⁰¹ Oba tyto výrazy jsou ve SSČ¹⁰² i SSJČ¹⁰³ označeny jako knižní, proto je v případě výskytu v analyzovaných vzorcích jako expresivní započítávat nebudeme. Dále to mohou být i obrazná, neboli frazeologizovaná, pojmenování.¹⁰⁴ Například výraz *odejít na věčnost*, který je i v SSČ¹⁰⁵ uveden jako eufemismus.

Eufemismy nebyly identifikovány v žádném z analyzovaných vzorků pořadů. Zaznamenali jsme pouze slovo *nevidomý*, které však SSČ¹⁰⁶ i SSJČ¹⁰⁷ již označuje jako slovo neutrální.

2.2.2 Citový příznak záporný (negativní)

Mezi slova s citovým příznakem negativním patří slova hanlivá (pejorativa), slova

---

98 PSJČ [online] [2016-15-03]. Dostupné z: http://psjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledej&heslo=m%C3%A1ma&where=hesla&zobraz_ps=ps&zobraz_cards=cards&pocet_karet=3&numchange=no&not_initial=1.

99 GrepI 2008, s. 95.

100 Mistrík 1985, s. 86-87.

101 GrepI 2008, s. 95.

102 SSČ [online] [2016-17-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/search>.

103 SSJČ [online] [2016-17-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php>.

104 Jilek 2005, s. 27.

105 SSČ [online] [2016-17-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=odej%C3%ADt>.

106 SSČ [online] [2016-17-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=nevidom%C3%BD>.

107 SSJČ [online] [2016-17-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=nevidom%C3%BD&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

zveličelá (augmentativa), slova zhrubělá, slova vulgární a dysfemismy.¹⁰⁸

Kolektiv M. Čechové, M. Krčmové a E. Minářové¹⁰⁹ uvádí, stejně jako u expresivních výrazů s citovým příznakem kladným (viz výše), zúženou typologii. Řadí sem pouze slova pejorativní, zhrubělá a vulgární.

2.2.2.1 Hanlivá slova (pejorativa), zveličelá slova (augmentativa)

Hanlivá slova, označovaná také jako slova pejorativní¹¹⁰, vyjadřují negativní postoj původce k realitě a zveličují některé její vlastnosti.¹¹¹ Do této taxonomické jednotky, stejně jako M. Grepl¹¹², P. Hauser¹¹³ i V. Jílek¹¹⁴ řadíme také slova zveličelá (augmentativa), která ve většině případů vyjadřují negativní příznak. V. Jílek uvádí jako příklady slov pejorativních slova *byrokrat* nebo *slaboch*. Ze slov augmentativních pak slova *babizna* či *chlapisko*. Naopak J. Mistrík¹¹⁵ vyčleňuje augmentativům samostatnou taxonomickou jednotku.

Mezi slova hanlivá jsme zařadili taková slova, která takto byla označena v SSČ či SSJČ. Většina z nich byla označena jako hanlivá až v přeneseném významu, přesto jsme je do této skupiny zařadili.

Příklady z analyzovaného vzorku České televize:

„No, ona vaše vnitrostranická sjezdová *rétorika* je jedna věc, koaliční smlouva, případně ústava je samozřejmě věc druhá.“ (20.3.2016, 4:24)

„Jenže Američani chtějí od Kubánců víc než jen natřít *fasádu* a vnitřek nechat beze změny.“ (20.3.2016, 15:00)

Příklady z analyzovaného vzorku Prima FTV:

„Není to rozhodně poprvé, kdy Česká národní banka udělila sankce za podobné *praktiky*.“ (17.3.2016, 20:14)

„Hasan obviňuje fond z *kupčení* s místy na seznamu.“ (20.3.2016, 6:41)

---

108 Grepl 2008, s. 96.

109 Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 171.

110 Hauser 1980, s. 51.

111 Mistrík 1985, s. 82.

112 Grepl 2008, s. 96.

113 Hauser 1980, s. 51.

114 Jílek 2005, s. 27.

115 Mistrík 1985, s. 82.

V pořadu Události jsme za sledované období zaznamenali pouze dvě slova hanlivá. Ve Zprávách FTV Prima jsme tyto výrazy identifikovali v šesti případech. Slova zveličelá nebyla zaznamenána v žádném z analyzovaných vzorků pořadů.

2.2.2.2 Zhrubělá slova, vulgární slova

Zhrubělými slovy se označují skutečnosti, které vzbuzují odpor nebo pohoršení. Jako příklad uvádí P. Hauser slova *žvanit* nebo *ožravec*.¹¹⁶ Slovo *žvanit* je však v současnosti v SSČ¹¹⁷ označeno jako hanlivé, nikoli zhrubělé. Za vulgární slova jsou považována slova hrubého, nespolečenského vyjadřování, včetně nadávek, například *chlastat* nebo *hajzl*.¹¹⁸

Hranice mezi oběma typy je někdy velice tenká, závisí také na rozdílném chápání příjemců sdělení, kteří jsou k těmto výrazům tolerantnější. Na fakt, že se negativní expresivita v mnoha případech stírá, upozorňují M. Čechová, M. Krčmová s E. Minářovou a dodávají: „*kromě toho je dnes jazykové společenství k pejorativním výrazům tolerantnější než kdysi.*“¹¹⁹ Z tohoto důvodu mezi slovy zhrubělými a slovy vulgárními nebudeme důsledně rozlišovat a v případě, že se v analyzovaných vzorcích objeví je zařadíme do jedné taxonomické jednotky.

Slova zhrubělá, ani slova vulgární nebyla identifikována v žádném z analyzovaných vzorků pořadů.

2.2.2.3 Dysfemismy

Jsou to výrazy, ať už slova nebo slovní spojení, zveličující nepříjemnou skutečnost.¹²⁰ Například slovo *zdechnout* nahrazuje neutrální slovo „zemřít“. Sloveso *zdechnouti* je v SSJČ¹²¹ charakterizováno jako zhrubělé. V případě, že se v analyzovaných vzorcích objeví výraz charakterizovaný v SSČ nebo SSJČ jako hanlivé, případně zhrubělé či vulgární, a zároveň bude zveličovat nepříjemnou skutečnost, započítáme jej do obou (či více) příslušným taxonomických jednotek. V tomto případě budeme vycházet částečně ze subjektivního jazykového cítění.

---

116 Hauser 1980, s. 51.

117 SSČ [online] [2016-20-03]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=%C5%Bevanit>.

118 Hauser 1980, s. 51.

119 Čechová, Krčmová, Minářová 2008, s. 171.

120 Grepl 2008, s. 96.

121 SSJČ [online] [2016-20-03]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledej=Hledat&heslo=zdechnouti&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>.

J. Mistrík¹²² přímo označuje dysfemismy jako slova hanlivá a P. Hauser¹²³ je dokonce řadí ke slovům vulgárním. My je však budeme analyzovat v samostatné kategorii, jakožto protiklady eufemismů, stejně jako V. Jílek.¹²⁴

Dysfemismy nebyly identifikovány v žádném z analyzovaných vzorků pořadů.

---

122 Mistrík 1985, s. 82.

123 Hauser 1980, s. 51.

124 Jílek 2005, s. 28.

3. Charakteristika hlavních zpravodajských relací

Vzhledem k tomu, že v analyzovaném vzorku sledujeme hlavní zpravodajské relace dvou televizních stanic, nejprve se zmíníme o jejich struktuře a poté vymezíme samotný analyzovaný vzorek. Česká televize byla vybrána jakožto zástupce veřejnoprávní televize a FTV Prima jakožto zástupce televize komerční.

3.1 Události

Události jsou hlavní zpravodajskou relací České televize. Vysílány jsou každý den od 19 hodin. Stopáž pořadu se v průměru pohybuje okolo 48 minut, s výjimkou víkendů, kdy jsou zpravodajské relace o čtyři až pět minut kratší. Události jsou rozděleny do dvou částí. První část končí s příchodem druhého moderátora a zároveň se začátkem zpravodajského příspěvku nazvaného „Naše téma“. O víkendech se zkracuje pouze druhá část, délka první části zůstává v průměru stejně dlouhá, tedy zhruba dvacet devět minut. Za sledované období bylo odvysíláno devadesát jedna zpravodajských příspěvků, což činí v průměru třináct zpravodajských příspěvků na jednu relaci, s průměrnou délkou dvě minuty.

Upoutávku na zpravodajskou relaci tvoří Události za okamžik a počasí, které začínají v 18:55 hodin. Po samotných Událostech následuje sportovní zpravodajský pořad Branky, body, vteřiny, který společně s Událostmi tvoří zhruba hodinový zpravodajský blok České televize.

V Událostech se v současnosti střídají čtyři moderátoři, a to dvě ženy: Marcela Augustová a Daniela Písařovicová a dva muži: Jakub Železný a Michal Kubal. V jedné zpravodajské relaci se vystřídají vždy dva ze čtyř uvedených moderátorů. Po příchodu druhého moderátora se oba v uvádění zpravodajský příspěvků střídají, případně doplňují.

Události začínají úvodní znělkou, po níž následují tři krátké zprávy tzv. fleše¹²⁵ čtené moderátorem, po nich opět následuje znělka. Po znělce se moderátor představuje a vítá diváky. Následně uvádí zpravodajské příspěvky, které jsou dále rozvíjeny v připravených reportážích, případně živými vstupy redaktorů či respondentů, s nimiž dělá moderátor rozhovor. Mezi zpravodajskými příspěvky jsou vysílány příspěvky sebe-

---

¹²⁵ Fleší je označováno zkrácené agenturní zpravodajství, jež oznamuje událost, o níž prozatím není dostatek informací. Bývají tak označovány i upoutávky na titulní straně periodik, které odkazují na text uvnitř listu. Viz Jílek 2005, s. 118. My takto označujeme upoutávky na zpravodajské příspěvky, které jsou odvysílány v průběhu zpravodajské relace.

propagační, například upoutávky na Události komentáře nebo Fokus Václava Moravce. Některé zprávy moderátor pouze čte a na obrazovce jsou promítány ilustrační záběry. V průběhu zpravodajské relace se také objevují fleše uvedeny titulkem „Dále uvidíte“, které upoutávají na zpravodajské příspěvky uvedené později v téže zpravodajské relaci. Na konci každé zpravodajské relace uvede moderátor zpravodajský příspěvek ze sportu, přivítá moderátora Branek, bodů, vteřin a následně se s diváky rozloučí.

3.2 Zprávy FTV Prima

Zprávy FTV Prima jsou hlavní zpravodajskou relací Prima FTV. Jsou vysílány každý den od 18:55 hodin. Stopáž pořadu je v průměru okolo dvaceti devíti minut. Za sledované období bylo odvysíláno osmdesát pět zpravodajských příspěvků, což v průměru činí dvanáct zpravodajských příspěvků na jednu zpravodajskou relaci, s průměrnou délkou dvě minuty. Po samotných Zprávách FTV Prima následují pořady Krimi zprávy a Divácké zprávy, které dohromady tvoří zhruba hodinový zpravodajský blok.

Na moderátorských pozicích se v současnosti střídají tři moderátorské dvojice, a to Klára Doležalová s Karlem Voříškem, Terezie Kašparovská s Tomášem Hauptvogelem a Gabriela Kratochvílová s Romanem Šebrlem. Moderátoři se v uvádění zpravodajských příspěvků během zpravodajské relace střídají, případně se navzájem doplňují.

Pořad začíná graficky zobrazenou předpovědí počasí na další den, za níž jsou v pozadí vidět moderátoři. Následuje úvodní znělka, po které zazní tři fleše čtené moderátory, po zaznění druhé znělky moderátoři přivítají diváky a vzájemně se představí. Zprávy FTV Prima dále pokračují uvedením zpravodajského příspěvku moderátorem, po němž je odvysílána připravená reportáž. Některé zpravodajské příspěvky jsou doplněny rozhovorem s reportérem v živém vstupu.

Součástí Zpráv FTV Prima je také vysílání upoutávek na jiné pořady, například Krimi zprávy, VIP zprávy nebo Divácké zprávy. Objevují se také fleše, jakožto upoutávky na zpravodajské příspěvky, které jsou odvysílány později v téže zpravodajské relaci. Součástí zpravodajských relací jsou také krátké zprávy, většinou ze zahraničí, které doplňují ilustrační obrázky. Pořad končí uvedením zpravodajského příspěvku z pořadu Krimi zprávy a moderátoři se loučí se slovy, že více uvidí diváci v Krimi zprávách za chvíli.

4. Metodika analýzy vybraných vzorků pořadů

K analýze jsme zvolili týden od 14. do 20. března, kdy jsme sledovali pravidelně každý den hlavní zpravodajské relace České televize (Události) a Prima FTV (Zprávy FTV Prima). Dohromady tedy sedm hlavních zpravodajských relací České televize a sedm hlavních zpravodajských relací FTV Prima. Tento týden jsme vybrali z důvodu, že předem nebyla hlášena žádná neobvyklá událost, ani v tomto týdnu nebyl žádný státní či jiný svátek, kterému by média potencionálně mohla věnovat více prostoru než běžným událostem. Tento týden jsme vybrali také z důvodu, že v následujících dvou týdnech byly velikonoční svátky, které by mohly výsledky analýzy potenciálně ovlivnit.

Co se týká Událostí, do analýzy jsme zahrnuli pouze jejich první část, která končí, jak už jsme uvedli, příchodem druhého moderátora. Učinili jsme tak z toho důvodu, abychom mohli přepočítat jednotlivé typy lexikální expresivity nejen na jeden zpravodajský příspěvek, ale také na jednu zpravodajskou relaci, v případě Událostí tedy na část zpravodajské relace. Stopáž zpravodajského pořadu Události je celkově delší než stopáž zpravodajského pořadu Zprávy FTV Prima. Avšak první část Událostí svojí délkou odpovídá celkové stopáži Zpráv FTV Prima (viz výše).

Analýze jsme podrobili pouze všeobecné zpravodajství, nikoli tedy předpověď počasí, sportovní zpravodajství a další pořady zaměřené na tematizované zpravodajství, které jsme již výše zmiňovali. Analyzovány byly pouze zpravodajské příspěvky, tedy sdělné úseky vymezeny hypertématem, tvořeny jedním nebo několika sděleními, které produkuje jeden či více žurnalistů. Zpravodajský příspěvek je ve většině případů oddělen tzv. předělem, jenž má zvukovou nebo obrazovou podobu. Zpravodajský příspěvek může být také rozdělen do několika částí a dokončen v průběhu téže zpravodajské relace.

Do analýzy jsme tedy nezařadily kontaktné úseky, úseky obsahující přehled témat, úseky upoutávající na další zpravodajské příspěvky, tedy ani tzv. Fleše. Dále do analýzy nebyly zahrnuty nezpravodajské příspěvky, jež upoutávají na jiné pořady vysílané televizní stanicí. Dále do analýzy nebyly zahrnuty zpravodajské příspěvky na konci zpravodajských pořadů, které slouží jako upoutávky na pořady následující po hlavních zpravodajských relacích.

V rámci jednotlivých zpravodajských příspěvků byly analyzovány výhradně mluvené projevy žurnalistů, tedy moderátorů, redaktorů a zahraničních zpravodajů, avšak

s výjimkou kontaktních výpovědních úseků, jak jsme již výše uvedli. Do analýzy také nebyly zahrnuty nežurnalistické výpovědi osob. Dále také doprovodné texty, ve většině případů čtené žurnalisty. A to z důvodu, že žurnalista sám nebyl autorem tohoto textu. Naopak parafráze, tedy žurnalistou vyjádřené promluvy jiného člověka, do analýzy zahrnuty byly, a to s výjimkou takových lexikálních jednotek, které použil autor promluvy a které žurnalista použitím jiného výrazu nenahradil, ale pouze je zopakoval. V interakci dvou žurnalistů, většinou moderátorů či moderátora a redaktora, nebyly do analýzy zahrnuty otázky, ale pouze odpovědi dané interakce. V případě, že se moderátor či redaktor dotazoval jiných osob na doplnění informací, jeho otázky do analýzy zahrnuty byly.

Při výběru analyzovaného vzorku jsme z velké části vycházeli z toho, jak analyzovaný vzorek v monografické práci určil V. Jílek.¹²⁶

4.1 Postup při identifikování výrazů lexikální expresivity a jejich zařazení do taxonomie

Při identifikování jednotlivých výrazů lexikální expresivity jsme primárně vycházeli z charakteristiky, kterou jsme uvedli v teoretické části práce u jednotlivých typů lexikální expresivity. Poté jsme však identifikované výrazy ověřovali ve slovnícních. Jednak proto, že jsme si jejich zařazením v některých případech nebyli jisti, jednak jsme si chtěli jejich expresivitu ověřit. Ne všechny výrazy, jak již bylo u jednotlivých typů konstatováno, nebyly jako expresivní ve slovnících označeny, přesto, že odpovídali charakteristice z odborné literatury, z níž jsme vycházeli.

Všechny výrazy jsme ověřovali ve slovníkové části webových stránek Internetové jazykové příručky¹²⁷, která propojuje ASCS, SSČ i SSJČ. Případně jsme identifikované výrazy ověřovali přímo na webových stránkách SSJČ¹²⁸. Nejprve jsme však identifikovaný výraz ověřovali ve SSČ, pokud jsme jej nenalezli zde, vyhledali jsme jej právě ve SSJČ. V některých případech jsme nahlédli i do ASCS, jenž některým výrazům také přiznává expresivní charakter.

Obě jazykové příručky (SSČ a SSJČ) jsou vydané Ústavem pro jazyk český také v tištěné podobě, avšak v internetové verzi mohou být častěji a snadněji doplňovány o nové

---

126 Jílek, Bednaříková a kol. 2015, s. 125-127.

127 Internetová jazyková příručka [online]. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

128 SSČJ [online]. <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

výrazy, případně zde mohou být uváděny změny, ke kterým ve slovní zásobě v průběhu času dochází. Vycházeli jsme tedy z těchto novějších verzí slovníků a v některých případech jsme pro srovnání nahlédli i do PSJČ¹²⁹. Na některých příkladech (viz výše) jsme demonstrovali vývoj jazyka tím, že tentýž výraz uváděl PSJČ jako expresivní, avšak SSČ i SSJČ již bez expresivního příznaku. V takových případech jsme vycházeli právě z charakteristik uvedených v SSČ a SSJČ. Tyto slovníky jsou obrazem současné slovní zásoby a jsou kodifikované. Navíc jsou v nich uvedené také příklady užití slov ve větách či ustálených slovních spojeních. Dále také v citátech a rčeních.

SSČ a SSJČ nám v mnoha případech pomohli určit dílčí typy lexikální expresivity s citovým příznakem kladným i záporným. V obou slovnících jsme se setkali s označením hanl. (hanlivý), fam. (familiární), euf. (eufemismus), apod.

---

¹²⁹Příruční slovník jazyka českého [online]. <http://psjc.ujc.cas.cz/>.

5. Výsledky analýzy

V této kapitole shrneme v jednotlivých tabulkách absolutní výskyt jednotek lexikální expresivity za celé sledované období, dále v tabulkách uvedeme také průměrnou četnost výskytu jednotlivých typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci i na jeden zpravodajský příspěvek. V závěru této kapitoly výsledky analýzy obou hlavních zpravodajských relací porovnáme a vyvodíme z nich závěry.

5.1 Absolutní výskyt lexikálních expresiv za sledované období

V této podkapitole uvádíme absolutní výskyty jednotlivých typů lexikální expresivity, které jsme v analyzovaných vzorcích pořadů identifikovali. Pro přehlednost je uvádíme v tabulkách pro každý pořad zvlášť. U expresivity inherentní, expresivity s citovým příznakem kladným a u expresivity s citovým příznakem záporným uvádíme také součet jejich jednotlivých dílčích typů, který nám dále poslouží ke vzájemné komparaci obou zpravodajských pořadů. Co se týká Zpráv FTV Prima neodpovídá součet inherentní expresivity součtu absolutních výskytů jejich jednotlivých typů a to z toho důvodu, že jeden výraz lexikální expresivity byl započítán zároveň mezi expresivitu slovotvornou a lexikálně sémantickou. Fakticky se tedy jednalo pouze o jeden výraz náležející do dvou taxonomických jednotek.

V posledním řádku tabulky vždy uvádíme celkový počet identifikovaných výrazů lexikální expresivity za sledované období, který se však nerovná součtu absolutního počtu identifikovaných expresiv uvedených v tabulce. A to z důvodu, že některé identifikované výrazy lexikální expresivity odpovídali dvěma typům lexikální expresivity, tudíž jsme je započítali do dvou taxonomických jednotek. Konkrétně v Událostech jsme tak učinili ve třech případech, přičemž dva výrazy jsme započítali zároveň jako expresivitu adherentní a zároveň jsme je zařadili mezi slova hanlivá a zveličelá. Třetí výraz jsme určili jako expresivitu slovotvornou a zároveň jsme jej zařadili mezi slova domácká a hypokoristika. Ve Zprávách FTV Prima jsme k tomuto přistoupili celkem v osmi případech. Z toho v polovině z nich jsme daný výraz určili jako expresivitu adherentní a zároveň jsme jej započítali mezi slova hanlivá a zveličelá. V dalším případě jsme daný výraz určili jako expresivitu slovotvornou a zároveň jsme jej započítali mezi slova hanlivá a zveličelá. Další z těchto výrazů odpovídal expresivitě hláskové a zároveň jsme jej započítali mezi slova

důvěrná, familiární a laudativa. V sedmém případě se jednalo o výraz náležející mezi expresivitu lexikálně sémantickou a zároveň tento výraz patřil do skupiny slov hanlivých a zveličelých. V posledním případě se jednalo o výraz náležející zároveň do expresivity slovtvorné a lexikálně sémantické. O tomto případě jsme se však již zmiňovali v souvislosti s expresivitou inherentní.

5.1.1 V Událostech

Tabulka 1 – Absolutní výskyt identifikovaných typů lexikální expresivity za sledované období v České televizi

Sledované prostředky lexikální expresivity	Absolutní počet identifikovaných expresiv za sledované období
Inherentní expresivita	17
Hlásková expresivita	0
Slovtvorná expresivita	5
Lexikálně sémantická expresivita	12
Adherentní expresivita	27
Kontextová expresivita	0
Citový příznak kladný	1
Familiární a důvěrná slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	1
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	2
Hanlivá a zveličelá slova	2
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Celkem	44

5.1.2 Ve Zprávách FTV Prima

Tabulka 2 – Absolutní výskyt identifikovaných typů lexikální expresivity za sledované období v Prima FTV

Sledované prostředky lexikální expresivity	Absolutní počet identifikovaných expresiv za sledované období
--	---

Inherentní expresivita	26
Hlásková expresivita	1
Slovotvorná expresivita	14
Lexikálně sémantická expresivita	12
Adherentní expresivita	38
Kontextová expresivita	1
Citový příznak kladný	1
Familiární a důvěrná slova, laudativa	1
Domácká slova, hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	6
Hanlivá a zveličelá slova	6
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0
Celkem	65

5.2 Průměrná četnost jednotek lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci

Průměrné četnosti jednotek lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci jsme dosáhli vydělením absolutního výskytu jednotlivých typů lexikální expresivity, uvedeným v tabulkách 1 a 2, celkovým počtem analyzovaných zpravodajských relací, tedy číslem sedm. Výsledek jsme zaokrouhlili na tři desetinná místa.

5.2.1 V Událostech

Tabulka 3 – Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci v České televizi

Sledované prostředky lexikální expresivity	Průměrná četnost na jednu zpravodajskou relaci
Inherentní expresivita	2,428
Hlásková expresivita	0
Slovotvorná expresivita	0,714
Lexikálně sémantická expresivita	1,714

Adherentní expresivita	2,857
Kontextová expresivita	0
Citový příznak kladný	0,143
Familiární a důvěrná slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	0,143
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	0,286
Hanlivá a zveličelá slova	0,286
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0

5.2.2 Ve Zprávách FTV Prima

Tabulka 4 – Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci v Prima FTV

Sledované prostředky lexikální expresivity	Průměrná četnost na jednu zpravodajskou relaci
Inherentní expresivita	3,857
Hlásková expresivita	0,143
Slovtvorná expresivita	2
Lexikálně sémantická expresivita	1,714
Adherentní expresivita	5,429
Kontextová expresivita	0,143
Citový příznak kladný	0,143
Familiární a důvěrná slova, laudativa	0,143
Domácká slova, hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	0,857
Hanlivá a zveličelá slova	0,857
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0

5.3 Průměrná četnost jednotek lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek

Průměrné četnosti jednotek lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek jsme dosáhli vydělením absolutního výskytu jednotlivých typů lexikální expresivity, uvedeným v tabulkách 1 a 2, celkovým počtem analyzovaných zpravodajských příspěvků. V případě České televize jsme tedy absolutní výskyt jednotlivých typů lexikální expresivity dělili číslem devadesát jedna a v případě Zpráv FTV Prima číslem osmdesát pět. Výsledek jsme zokrouhlili, stejně jako v případě přepočtu na jednu zpravodajskou relaci, na tři desetinná místa.

5.3.1 V Událostech

Tabulka 5 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek v České televizi

Sledované prostředky lexikální expresivity	Průměrná četnost na jeden zpravodajský příspěvek
Inherentní expresivita	0,187
Hlásková expresivita	0
Slovtvorná expresivita	0,055
Lexikálně sémantická expresivita	0,132
Adherentní expresivita	0,297
Kontextová expresivita	0
Citový příznak kladný	0,011
Familiární a důvěrná slova, laudativa	0
Domácká slova, hypokoristika	0,011
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	0,022
Hanlivá a zveličelá slova	0,022
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0

5.3.2 Ve Zprávách FTV Prima

Tabulka 6 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek v Prima FTV

Sledované prostředky lexikální expresivity	Průměrná četnost na jeden zpravodajský příspěvek
Inherentní expresivita	0,318
Hlásková expresivita	0,012
Slovotvorná expresivita	0,165
Lexikálně sémantická expresivita	0,141
Adherentní expresivita	0,447
Kontextová expresivita	0,012
Citový příznak kladný	0,012
Familiární a důvěrná slova, laudativa	0,012
Domácká slova, hypokoristika	0
Dětská slova	0
Eufemismy	0
Citový příznak záporný	0,071
Hanlivá a zveličelá slova	0,071
Zhrubělá a vulgární slova	0
Dysfemismy	0

5.4 Komparace výsledků analýzy

Z výsledků analýzy uvedených v tabulkách vyplývá, že Prima FTV ve své hlavní zpravodajské relaci Zprávy FTV Prima užívá v celkovém součtu více lexikálních expresiv než Česká televize v hlavní zpravodajské relaci Události. Co se týká absolutního výskytu celkového součtu jednotlivých výrazů jednotek lexikální expresivity převyšuje Prima FTV Českou televizi o dvacet jedna jednotek. Ve Zprávách FTV Prima bylo za sledované období užito celkem šedesát pět výrazů lexikální expresivity. Naopak v Událostech bylo těchto výrazů použito celkem čtyřicet čtyři.

Obě televizní stanice ve svých hlavních zpravodajských relacích užívali za sledované období nejvíce výrazy expresivity adherentní, tedy takové, která nabývá expresivity až v přeneseném významu, jak již bylo řečeno v teoretické části práce. Ve Zprávách FTV Prima bylo takovýchto výrazů použito celkem třicet osm, tedy o jedenáct

více než v Událostech, kde bylo za sledované období použito celkem dvacet sedm výrazů adherentní expresivity.

Druhou nejpočetnější taxonomickou jednotkou lexikální expresivity používanou ve sledovaném období byla expresivita inherentní. V jejich užívání opět převyšovala Prima FTV Českou televizi. V celkovém součtu bylo ve Zprávách FTV Prima použito dvacet šest výrazů inherentní expresivity, jeden z těchto výrazů byl charakterizován jako expresivní v hláskovém skladu slova. Mezi výrazy slovotvorné expresivity bylo započítáno čtrnáct jednotek a mezi výrazy expresivity lexikálně sémantické dvanáct takových jednotek. Zde však upozorňujeme, že jeden z těchto výrazů byl započítán mezi expresivitu slovotvornou a zároveň mezi expresivitu lexikálně sémantickou (viz výše). V celkovém součtu výrazů inherentní expresivity bylo v Událostech použito sedmnáct takových výrazů, z toho pět výrazů spadajících mezi slovotvornou expresivitu a dvanáct výrazů náležejících mezi expresivitu lexikálně sémantickou. Hlásková expresivita v Událostech za sledované období zaznamenána nebyla.

Expresivita kontextová v případě Událostí za sledované období identifikována nebyla. Ve Zprávách FTV Prima jsme ji zaznamenali pouze v jednom případě.

Taktéž expresivita s kladným citovým příznakem byla v obou hlavních zpravodajských relacích zaznamenána pouze v jednom případě. V České televizi se jednalo o výraz patřící mezi slova domácká a hypokoristika. V Prima FTV byl výraz s kladným citovým příznakem identifikován jako slovo náležející do skupiny slov důvěrných, familiárních a laudativ. V žádné z hlavních zpravodajských relací nebyl za sledované období zaznamenán výskyt dětských slov a eufemismů. V Událostech jsme navíc neidentifikovali ani žádný výraz patřící do skupiny slov důvěrných, familiárních a laudativ, naopak ve Zprávách FTV Prima nebyla zaznamenána žádná slova domácká a hypokoristika.

Podobně jako expresivita s citovým příznakem kladným byla pouze v ojedinělých případech zaznamenána také expresivita s citovým příznakem záporným, přesto výskyt výrazů s citovým příznakem kladným mírně převyšovala. Ve Zprávách FTV Prima bylo použito šest výrazů náležejících mezi expresivitu s citovým příznakem záporným, konkrétně mezi slova hanlivá a zveličelá. V Událostech se expresivní výrazy s citovým příznakem záporným vyskytly pouze ve dvou případech, a ty jsme taktéž zařadili mezi slova hanlivá a zveličelá. Slova zhrubělá, vulgární a dysfemismy za sledované období nebyly identifikovány v žádné z hlavních zpravodajských relací.

Závěr

Prvním z cílů naší bakalářské práce bylo stanovení taxonomického systému jednotek lexikální expresivity. Základním faktorem naplnění tohoto cíle byla důkladná rešerše a následná kompilace poznatků o lexikální expresivitě z odborných lingvistických zdrojů. Pro tento účel byly použity taktéž některé učebnice, které se tímto tématem zabývají. Nejprve jsme vysvětlili pojem expresivity jako takový a následně jsme stanovili taxonomii jednotek lexikální expresivity, kterou jsme v praktické části použili jako analytický rámec. Lexikální expresivitu jsme pojednali ze dvou pohledů, jednak jsme ji rozdělili na inherentní, adherentní a kontextovou a dále pak podle příznaku na expresivitu s příznakem kladným a expresivitu s příznakem záporným. V případě prvního typu dělení jsme se setkali s tím, že někteří lingvisté mezi expresivitu v rovině lexikální neřadí expresivitu kontextovou, P. Hauser (viz výše) dokonce ani expresivitu adherentní. My jsme však adherentní i kontextovou expresivitu do lexikální roviny zařadili. Dále jsme stanovili dílčí taxonomické jednotky expresivity s citovým příznakem kladným a dílčí taxonomické jednotky expresivity s citovým příznakem záporným. Také v dělení těchto dílčích typologií se někteří lingvisté rozcházel v názoru. V takových případech jsme upřednostnili taxonomii jednoho z uvedených autorů, případně zvolili svoji vlastní. Tímto byl tedy naplněn první cíl naší práce. Nutno však podotknout, že uvedený systém je do značné míry subjektivní a nelze jej považovat za konečný a neměnitelný. Již výše jsme konstatovali rozdílný přístup jednotlivých lingvistů k taxonomii. Dále je třeba také zohlednit dynamický vývoj českého jazyka, který jsme se snažili reflektovat použitím nejnovějších vydání slovníků, především SSČ a SSJČ.

Druhým cílem naší práce byla identifikace prostředků lexikální expresivity v hlavních zpravodajských relacích České televize a Prima FTV. Jednotlivé typy těchto prostředků jsme následně kvantifikovali, a zjistili jsme tak absolutní četnost výskytu jednotlivých typů lexikální expresivity i průměrný výskyt prostředků lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci a na jeden zpravodajský příspěvek. K dosažení tohoto cíle bylo nutné nejprve vymezit vzorky zpravodajských pořadů, tedy Událostí a Zpráv FTV Prima. K analýze jsme vybrali sedm zpravodajských relací obou televizních stanic v týdnu od 14. do 20. března 2016. Dále jsme popsali které části těchto zpravodajských relací budou podrobeny analýze a které z analýzy budou naopak vyloučeny. Všechny

identifikované jednotky lexikální expresivity jsme dále ověřovali v SSČ, SSJČ, případně ASCS a s pomocí charakteristiky uvedené v některém z těchto slovníků jsme daný výraz zařadili do naší taxonomie, případně jej vyloučili jako neexpresivní. Po zaznamenání všech výrazů lexikální expresivity v analyzovaných vzorcích pořadů jsme vyjádřili jejich absolutní četnost v tabulkách. V tabulkách jsme také vyjádřili průměrný výskyt jednotlivých typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci i jeden zpravodajský příspěvek, a to u každého zpravodajského pořadu zvlášť.

Posledním cílem naší práce bylo zjištění, která televizní stanice využívá ve své hlavní zpravodajské relaci výrazy lexikální expresivity ve větším množství a které typy lexikálních expresiv jsou využívány v hlavních zpravodajských relacích těchto televizních stanic nejvíce. K tomuto závěru jsme dospěli na základě předchozí kvantifikace identifikovaných typů lexikální expresivity. Zjistili jsme, že Prima FTV, jakožto zástupce komerční televize, využívá ve své hlavní zpravodajské relaci Zprávy FTV Prima výrazy lexikální expresivity více než Česká televize, jakožto zástupce veřejnoprávní televize, ve své hlavní zpravodajské relaci Události. Obě televizní stanice využívají ve svých hlavních zpravodajských relacích nejčastěji výrazy expresivity adherentní. Na druhé místo, co se týká počtu použitých výrazů lexikální expresivity za sledované období, jsme zařadili expresivitu inherentní. Česká televize použila konkrétně v nejvíce případech expresivitu lexikálně sémantickou, naopak Prima FTV použila v nejvíce případech expresivitu slovtvornou. Pouze jednou byla za sledované období použita expresivita kontextová, a to ve Zprávách FTV Prima. V Událostech tento typ lexikální expresivity použit nebyl. Obě televizní stanice užily expresivitu s citovým příznakem kladným za sledované období pouze jednou. Česká televize užila výraz náležející do skupiny slov domáckých a hypokoristik, naopak Prima FTV použila výraz náležející mezi slova důvěrná, familiární a laudativa. Vyšší výskyt ve Zprávách FTV Prima jsme zaznamenali u expresivity s příznakem záporným, a to v šesti případech. Výrazy expresivity s citovým příznakem záporným byly v Událostech identifikovány pouze dva. Co se týká právě expresivity s citovým příznakem záporným užili obě televizní stanice výrazy, jež jsme charakterizovali jako slova hanlivá či zveličelá. Komparací obou televizních stanic jsme dosáhli i třetího cíle naší bakalářské práce.

Seznam použitých zkratk

ASCS – Akademický slovník cizích slov

ČT – Česká televize

PSJČ – Příruční slovník jazyka českého

SSČ – Spisovný slovník češtiny pro školu a veřejnost

SSJČ – Spisovný slovník jazyka českého

Seznam použitých zdrojů a literatury

BEČKA, Josef Václav. *Česká stylistika*. 1. vyd. Praha: Academia, 1992. ISBN 8020000208.

BEČKA, Josef Václav. *Sloh žurnalistiky*. 1. vyd. Praha: Novinář, 1986.

ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

FILIPEC, Josef – DANĚŠ, František, MACHAČ, Jaroslav – MEJSTRÍK, Vladimír. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>. 2008 – 2016.

GREPL, Miroslav. *Příruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [sic?]. Editor Petr KARLÍK, editor Marek NEKULA, editor Zdenka RUSÍNOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 9788071069805.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

HAVRÁNEK, B – BĚLIČ, J – HELCL, M – JEDLIČKA, Alois a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. Ústav pro jazyk český České akademie věd, Praha. [online]. Dostupný z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>. 2011.

HUJER, Oldřich – SMETÁNKA, Emil, WEINGART, Miloš – HAVRÁNEK, Bohuslav, ŠMILAUER, Vladimír – ZÍSKAL, Alois. *Příruční slovník jazyka českého*. Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky, Praha. [online]. Dostupný z: <http://psjc.ujc.cas.cz/>. 2007 – 2008.

JÍLEK, Viktor – BEDNAŘÍKOVÁ, Božena a kol. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. 1. vyd. Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4896-1.

JÍLEK, Viktor. *Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1246-2.

JÍLEK, Viktor. *Žurnalistické texty jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů* [CD-ROM]. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. ISBN 978-80-244-2218-3.

MCQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. 4., rozš. a přeprac. vyd. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-574-5.

MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

MISTRÍK, Jozef. *Štylistika*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1985.

PETRÁČKOVÁ, Věra – KRAUS, Jiří. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia. [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>. 2008 – 2016.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 8073670968.

ZIMA, Jaroslav. *Expresivita slova v současné češtině: studie lexikologická a stylistická*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1961.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Absolutní výskyt identifikovaných typů lexikální expresivity za sledované období v České televizi

Tabulka 2 - Absolutní výskyt identifikovaných typů lexikální expresivity za sledované období v Prima FTV

Tabulka 3 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci v České televizi

Tabulka 4 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jednu zpravodajskou relaci v Prima FTV

Tabulka 5 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek v České televizi

Tabulka 6 - Průměrná četnost identifikovaných typů lexikální expresivity na jeden zpravodajský příspěvek v Prima FTV

Analyzované pořady

Události, Česká televize, vysílané dne 14.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 14.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 15.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 15.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 16.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 16.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 17.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 17.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 18.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 18.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 19.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 19.3.2016

Události, Česká televize, vysílané dne 20.3.2016

Zprávy FTV Prima, Prima FTV, vysílané dne 20.3.2016